

Ronald Houtman

Heesters voor hete zomers

Langdurige droogte en overmatige regenval: twee aspecten van klimaatverandering

Het klimaat verandert en dit heeft gevolgen voor de beplanting die we gebruiken. Planten die we al decennialang gebruiken, blijken nu minder goed bestand tegen de veranderende omstandigheden. Anderzijds bieden die omstandigheden mogelijkheden om andere planten breder toe te passen. In ieder geval staan we voor uitdagingen nu de extremen in weer en klimaat toenemen. We zullen ons gebruikte sortiment dus hierop moeten afstemmen. Langdurige droogte en overmatige regenval zijn twee aspecten van klimaatverandering. Hoewel ze (uiteraard) verband houden met elkaar, zal dit artikel zich voornamelijk richten op droogtebestendige planten.

Auteur: Ronald Houtman

Klimaat en weer

De begrippen klimaat en weer worden nogal eens verward. Terwijl er een duidelijk verschil is: het weer is de toestand van de atmosfeer op een bepaald moment, het klimaat wordt gevormd door de gemiddelde weersomstandigheden gemeten over tientallen jaren. Het is duidelijk dat de gemiddelde temperatuur over vele decennia is gestegen. Dat er dan in één of enkele van deze jaren een koude winter is geweest, verandert daar niets aan. Het weer (de koude winter) heeft dus wel invloed op het klimaat, maar we mogen niet zeggen dat er geen klimaatverandering is omdat we een koude winter ervaren.

Eén van de aspecten van klimaatverandering is de verandering in neerslagpatronen. Er valt jaarlijks nog steeds ongeveer dezelfde hoeveelheid neerslag als pakweg 50 jaar geleden. Maar waar de neerslag voorheen veel meer verspreid over het jaar viel, valt er nu meer in kortere periodes. Dit betekent dat lange(re) droge periodes afgewisseld worden met periodes waarin in korte tijd veel neerslag valt. Idealiter betekent dit voor de bodem enerzijds dat die

niet te sterk en te snel uitdroogt tijdens droge periodes. Anderzijds moet de bodem het water dat tijdens hoosbuien valt goed kunnen opvangen en afvoeren. Los van het sortiment zijn de inrichting van de plantplaats (infiltratievakken, wadi's) en de bewerking van de bodem (goed doorlaatbaar, geen storende lagen) dus minstens zo belangrijk.

Droogte

De hoeveelheid gevallen neerslag is uiteraard bepalend voor de droogte van de bodem. Daarnaast is ook de mate van verdamping van vocht een niet te onderschatten factor. Als er gedurende een langere periode geen neerslag valt en het is voornamelijk bewolkt bij een relatief lage temperatuur, zal er minder vocht verdampen dan wanneer het steeds zonnig en heet is. Verdamping is moeilijk te meten, maar feit is wel dat planten hierbij een rol spelen. Uit kale grond verdampt weinig. Is er beplanting, dan zullen de wortels vocht aan de grond onttrekken, wat door de planten voor een deel via de bladmassa wordt verdampt. Vervolgens is het van belang of de planten groeien, hoe sterk ze groeien en wat de vochtbehoefte van de

Buddleja Free Petite Dark Pink (Podaras 10)

planten is. Deze factoren zijn uiteraard afhankelijk van de plantensoort, maar ook van het weer. Op warme, zonnige dagen zullen planten meer vocht nodig hebben en meer verdampen dan op bewolkte, koele dagen.

Het KNMI monitort het neerslagtekort, waarbij via een rekenmethode (waarin variabelen zoals zonnestraling en temperatuur zijn verwerkt) wordt berekend wat de verdamping is. Het verschil tussen de hoeveelheid neerslag en de berekende verdamping leidt tot een neerslagtekort of neerslagoverschot.

Gemiddeld valt er in Nederland jaarlijks circa 850 mm neerslag. 1976 was het recordjaar, met een neerslagtekort van 362 mm. Hoewel 1911, 1921 en 1959 ook jaren waren met een groot neerslagtekort, valt op dat 2017, 2018 en 2022 drie dicht op elkaar liggende jaren waren met

een groot neerslagtekort (rond de 300 mm). Ook in 2025 is het neerslagtekort erg groot, tot nu toe ongeveer even groot als in 2018, waarmee 2025 (tot nu toe) tot de 5 procent droogste jaren kan worden gerekend sinds de start van de berekeningen in 1906.

Beplanting

De eisen aan beplanting van de openbare ruimte zijn uiteraard niet gewijzigd. We zullen dus beplanting moeten kiezen die de weersomstandigheden en het veranderende klimaat aankan. Zoals al geschreven gaat het niet alleen om het kunnen weerstaan van langdurige droogte. Ook het weerstaan van (langdurige) wateroverlast is van belang. Met langdurige droogte wordt hier bedoeld twee maanden zonder (een noemenswaardige hoeveelheid) regen. Het heeft betrekking op vaststaande planten, dus niet onlangs geplante planten.

Het volgende sortiment kan langdurige droogte weerstaan, maar de beste planten zijn natuurlijk de 'alleskunnende', die ook langdurige wateroverlast verdragen.

Opvallend is ook dat veel droogtebestendige heesters kalkminnend zijn. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat de meeste droge gebieden ook kalkhoudend zijn. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat deze planten niet op zuurdere gronden groeien.

Buddleja

In verschillende landen staat *Buddleja davidii* op de lijst van invasieve exoten en ook in Nederland en België wordt deze soort door sommigen als zodanig beschouwd. We zien deze heester dan ook regelmatig op braakliggende terreinen, in (kade)muren en op droge(re) stenige grond, zoals in oude groeves.

Het is dus duidelijk dat deze planten veel droogte kunnen verdragen, maar ook op een normaal vochtige bodem doen ze het goed. Dat maakt ze breed toepasbaar, hoewel het risico van uitzaaien er natuurlijk wel is.

In veel Amerikaanse staten staat *Buddleja davidii* op de lijst van invasieve exoten en mag deze soort niet worden gebruikt. Dat heeft Amerikaanse veredelaars ertoe aangezet om steriele hybriden te ontwikkelen. Wel de lusten en niet de lasten, dus. De bekendste is 'Blue Chip', maar ook de verschillende cultivars van de Free Petite-serie worden op behoorlijk grote schaal gekweekt en toegepast.

Hoewel *B. 'White Ball'* niet te boek staat als een steriele cultivar, vormt deze laaggroeiende cultivar met groengrijs blad en witte bloemen zelden zaden.

Buxus

Het is niet algemeen bekend, maar *Buxus microphylla* en *B. sempervirens* kunnen droogte uitstekend verdragen. Van nature groeien deze soorten op – met name – naar het zuiden gerichte hellingen van heuvels. *B. Microphylla* komt uit Japan, terwijl *B. sempervirens* voorkomt in (Zuid-)Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten.

Buxus microphylla is sterker dan *B. sempervirens* en winterharder, voor zover dat nog van belang is. En hoewel *B. microphylla* zich ook uitstekend leent voor het maken van lage haagjes, is *B. sempervirens* hiervoor het geschiktst en wordt

De hoeveelheid gevallen neerslag is uiteraard bepalend voor de droogte van de bodem

Ceanothus impressus 'Victoria'

er het meest voor gebruikt. Maar als het gaat om het maken van wolken of plantvakken, kan beter *B. microphylla* worden aangeplant.

Campsis

Dat deze klimplanten goed tegen droogte kunnen, is een beetje een inkopper. In Zuid-Europa wordt *Campsis* zeer regelmatig aangeplant tegen gevels, waarbij de takken zich met luchtwortels hechten aan de stenen muren. Een bijkomend voordeel van deze toepassing is dat de planten schaduw geven op de gevels, waardoor deze minder heet worden. Inmiddels is er een redelijk breed sortiment voorhanden, waarvan *Campsis radicans* (oranje), *C. radicans* 'Flava' (donkergeel), *C. tagliabuana* Indian Summer ('Kudian') (zalmkleurig) en *C. Tagliabuana* 'Mme Galen' (roodoranje) de meest toegepaste zijn. De nieuwere cultivars van *C. tagliabuana* uit de Summer Jazz-serie groeien compacter, maar bloeien net zo rijk als de andere cultivars.

Ceanothus (uitgezonderd *C. delilianus* en *C. pallidus*)

Amerikaanse seringen komen voor in de warmere westelijke helft van de Verenigde Staten, waar ze voornamelijk in droge, stenige grond groeien, in veel gevallen zelfs op rotsachtige plaatsen. Dat maakt ze uiteraard niet meteen tot rotstuinplanten, want juist omdat ze niet dwergachtig groeien, zijn ze uitstekend geschikt voor vakbeplanting. De hemelsblauwe tot diepblauwe bloemen zijn een unieke sierwaarde van deze heesters. Het wintergroene,

Buxus in paleistuin 't Loo

vaak donkergroene en glanzende blad vormt een andere belangrijke waarde van *Ceanothus*. Als echte droogtebestendige planten kunnen veel soorten en cultivars minder goed tegen (langdurige) wateroverlast. In ieder geval is staand water rond de wortels funest.

Sterkere soorten en cultivars zijn *C. 'Spring Party'* (helderblauw), *C. 'Victoria'* (diepblauw) en *C. thyrsiflorus* var. *repens* (hemelsblauw). De eerste twee zijn breed opgaande heesters, die uiteindelijk zo'n 1,5 m hoog en breed worden. *C. thyrsiflorus* var. *repens* is een lagere, bijna kruipend groeiende plant.

Cotinus coggygia

Dit zijn vrij bekende, breed opgaand groeiende heesters die van oudsher vooral populair waren in Centraal- en Zuidoost-Europa, in de warmere en drogere delen van ons continent, dus. Maar ook in Nederland en België treffen

we deze opvallende heesters regelmatig aan. Het sortiment is inmiddels behoorlijk groot en de purperbladige cultivars zijn van oudsher het populairst. Plant geen geelbladige cultivar aan op droge en zonnige locaties; de bladeren zullen dan waarschijnlijk verbranden. Aangezien *C. coggygia* ook goed in de halfschaduw kan, zijn er voldoende toepassingsmogelijkheden voor deze leuke heesters.

Cotoneaster

Een belangrijk geslacht voor toepassing in de openbare ruimte is *Cotoneaster*. Gelukkig zijn verschillende veel toegepaste soorten en cultivars uitstekend droogtebestendig. Van de hoger groeiende *Cotoneaster* behoren *C. franchetii* en *C. salicifolius* hiertoe. De lagere en voor vakbeplanting zeer populaire cultivars van *C. dammeri*, *C. radicans* en *C. suecicus* zijn eveneens droogtebestendig.

Het sortiment is inmiddels behoorlijk groot; de purperbladige cultivars zijn van oudsher het populairst

Hypericum inodorum Black Gem (Kolmuni)

Elaeagnus ebbingei

Naast het feit dat *E. ebbingei* droogtebestendig is, zijn de cultivars van deze hybride ook zeer goed (zee)windbestendig. Deze eigenschap biedt uiteraard extra toepassingsmogelijkheden. De groenbladige 'Compacta' en Green Glory ('Bokraglory') groeien iets compacter dan de 'gewone' *E. ebbingei*. Daarnaast zijn er meerdere bontbladige cultivars, waarvan de bekendste 'Limelight' is. Bij 'Limelight' is het centrum van het blad geel en de randen zijn groen. Dit is ook het geval bij Elaedor ('Lannou') en Maryline ('Abrela'). Over het algemeen zijn deze varianten minder stabiel bontbladig. Cultivars waarbij de randen van de groene bladeren geel gekleurd zijn, zoals 'Gilt Edge' en 'Viveleg', zijn veel stabiel bontbladig.

Hypericum inodorum

Net als van *Buxus* zou je ook van *Hypericum inodorum* niet verwachten dat die droogtebestendig is. Het voordeel van deze planten is dat ze behoorlijk bodemvaag zijn. Als ze lang droog staan, zullen de bladeren wat verschrompelen en valer van kleur worden. Maar als er weer regen valt, herstellen de planten zich doorgaans snel. De planten verspreiden een typische geur. Tijdens droogte kan deze sterker worden, wat soms een nadeel is. Behalve de bloei, die veel bestuivende insecten aantrekt, vormen de kleurige vruchten de belangrijkste sierwaarde. Naast een oude en bewezen cultivar als 'Rheingold' zijn er diverse series met een variatie aan vruchtkleuren op de markt.

Lavandula angustifolia

Lavendel is natuurlijk een voor de hand liggende plant als het om droogtetolerantie gaat. Het beeld van zonnige (en droge) lavendelvelden in de Provence is voor velen een herinnering aan een vakantie. Het gaat overigens voornamelijk om *Lavandula angustifolia* en cultivars. *L. stoechas*, kuiflavendel, kan ook veel droogte verdragen, maar deze planten zijn minder sterk en vooral gevoeliger voor vocht in de wintermaanden. Hierdoor zijn ze in de openbare ruimte minder gemakkelijk toepasbaar. Net als bij *Hypericum* zullen de bladeren sterker geuren als de planten droog staan, maar bij lavendel is dat juist erg aangenaam.

Perovskia

Net als lavendel is ook *Perovskia* een zeer voor de hand liggend geslacht als het om droogtetolerante heesters gaat. En net als lavendel is ook *Perovskia* feitelijk een halfheester. Van de twijgen sterft 's winters de bovenste helft of meer af en de planten lopen vanuit de houtige basis weer uit. De bladeren zijn fijn en grijsgroen en de bloemen zijn lichtblauw. De bloemkelkjes, die na de bloei in de planten blijven, zijn vaak purperblauw, wat de kleurindruk wat donkerder maakt. Bloeiende *Perovskia* trekken zeer veel bijen aan.

De bekendste soort is *P. atriplicifolia*. De meest toegepaste cultivar is 'Blue Spire', die vaak tot *P. atriplicifolia* wordt gerekend, maar eigenlijk een hybride is. Andere goede cultivars zijn *P.*

Cotinus coggygria Young Lady

'Little Spire', *P. atriplicifolia* 'Baby Blue Jeans' en *P. 'Rocketman'*.

Symphoricarpos

Veel van de droogtetolerante heesters zijn uitgesproken zonminners. *Symphoricarpos* vormt hier een uitzondering op: deze planten gedijen ook nog goed in de (lichte) schaduw. Dan groeien ze wel losser, bloeien ze minder rijk en vormen (uiteraard) ook minder vruchtjes. Net als *Cotoneaster* zijn het zeer populaire heesters voor de openbare ruimte, misschien vanwege de hoge sierwaarde, maar zeker door de hoge gebruikswaarde. Daarbij zijn het enorme insectenmagneten. Bloeiende *Symphoricarpos* gonzen van de bijen.

De meest toegepaste cultivars behoren tot de hybride *Symphoricarpos chenaultii*, maar ook de vele hybriden en de cultivars van andere soorten zijn droogtetolerant. De kleinbladige *S. chenaultii* zijn wel sterker. Bij de planten met iets grotere bladeren zullen de bladeren, net zoals bij *Hypericum inodorum*, valer worden en wat verschrompelen bij droogte. Als er weer regen is gevallen, herstellen deze planten zich.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!